Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Стратегическият компас на ЕС“

(становище по собствена инициатива)

(2023/C 140/04)

Докладчик: **Christian MOOS**

Съдокладчик: **Peter CLEVER**

Решение на Пленарната асамблея	14.7.2022 г.
Правно основание	Член 52, параграф 2 от Правилника за дейността
	Становище по собствена инициатива
Компетентна секция	Секция „Външни отношения“
Приемане от секцията	20.12.2022 г.
Приемане на пленарна сесия	24.1.2023 г.
Пленарна сесия №	575
Резултат от гласуването	
(„за“/„против“/„въздържал се“)	163/1/5

1. **Обобщение и препоръки**

1.1. Стратегическият компас бележи важна стъпка напред. Той представлява каталог от много важни конкретни проекти и мерки, които укрепват европейската сигурност. Европейският икономически и социален комитет (ЕИСК) счита, че Стратегическият компас трябва да бъде разширен, така че да се превърне във всеобхватна стратегия за европейската външна политика и политика на сигурност, както и че гражданското общество трябва да участва в този процес.

1.2. ЕИСК подчертава, че сигурността обхваща много повече от отбраната и че една всеобхватна стратегия за сигурност на ЕС следва също така да се съсредоточи върху гражданските и превантивните аспекти, за да подкрепи и допълни конкретните мерки за отбрана.

1.3. ЕИСК подчертава превантивното значение на социалната справедливост, икономическите перспективи и устойчивостта на околната среда. Социалният мир и икономическата стабилност са важни предпоставки за това да няма насилие. Ограничаването на глобалното затопляне и управлението на последиците от него са от ключово значение за поддържането на социалния ред и мира в света.

1.4. В Стратегическия компас не се отчита в достатъчна степен ролята, която европейското гражданско общество може и трябва да играе за постигането на по-голяма издръжливост на хибридни атаки и на системните действия, извършвани от враждебни сили с цел подкопаване на сближаването и солидарността в рамките на държавите — членки на ЕС, и между тях.

1.5. Гражданската и превантивната политика в областта на сигурността съпътстват военните отбранителни способности. Военните отбранителни способности трябва да се разглеждат като задължително условие за безопасността, както и — с оглед на тяхното възпиращо въздействие — като превантивен фактор.

1.6. ЕИСК счита, че Стратегическият компас обрисува прекалено положителна картина на европейската политика за сигурност и отбрана.

1.7. НАТО е не просто стратегически партньор на ЕС, той е ключовият гарант на сигурността на Съюза. Европейците трябва да донесат по-голяма добавена стойност на НАТО чрез мерки, които укрепват собствената им способност за стратегически действия. До момента ЕС и НАТО не са използвали напълно потенциала на сътрудничеството помежду си. Укрепването на европейския стълб на сигурността и отбраната означава укрепване на НАТО.

1.8. В крайна сметка ЕС трябва да поеме повече отговорност и да създаде Европейски съюз за отбрана, който да служи като европейски стълб на НАТО, и да гарантира, че той напълно зачита неутралността на някои от своите държави членки и е съвместим с нея.

1.9. ЕС следва да придобие по-добро разбиране за решаващото значение на трансатлантическото партньорство за НАТО, а оттам и за европейската сигурност.

1.10. Твърде много държави — членки на ЕС, отдавна пренебрегват отбранителните си ангажименти и способности, което доведе до крайно недостатъчно оборудване, неподготвеност и липса на оперативна съвместимост на въоръжените им сили.

1.11. Държавите — членки на ЕС, трябва да координират по-добре развитието на националните си способности и планирането в областта на отбраната и да предприемат в много по-голяма степен съвместно възлагане на обществени поръчки. Трябва да се постигне по-голяма ефективност на европейските отбранителни способности чрез много по-добра координация на националните промишлени политики.

1.12. Европейските способности за действие трябва да бъдат укрепени чрез въвеждането на гласуване с мнозинство във външната политика и политиката на сигурност.

1.13. Необходимо е важно допълнение към Стратегическия компас, а именно определянето на ролята, която може да играе европейското гражданско общество по отношение на солидарността, сътрудничеството и издръжливостта.

1.14. ЕИСК предлага да се организират публични форуми за стратегически дебати на европейско и национално равнище.

2. **Общи бележки**

2.1. В настоящото становище по собствена инициатива се разглежда въздействието на Стратегическия компас, за да се извърши политическа оценка на неговите европейски цели и възможности от гледна точка на гражданското общество. ЕИСК приветства инициативите на Европейския съюз за укрепване на европейската сигурност и отбрана.

2.2. Гражданското общество не е наблюдател по въпросите на сигурността и гласът му трябва да се чува. В случай на конфликт гражданските институции са тежко засегнати, а цивилното население понася опустошителните последици от войната.

2.3. От гледна точка на гражданското общество възприетата в Стратегическия компас перспектива към сигурността е тясна, със специален акцент върху отбраната. ЕИСК подчертава, че сигурността обхваща много повече от отбраната и че стратегията на ЕС за сигурност следва да се съсредоточи върху гражданските и превантивните аспекти в по-голяма степен, отколкото е направено в Стратегическия компас.

2.4. Европейският съюз (ЕС) е антитеза на насилието и войната. ЕС трябва да използва по-добре своите политически, материални и културни ресурси, за да допринася за мирното разрешаване на конфликтите и да предотврати военната ескалация, тъй като именно това е в основата на истинския му потенциал за важна добавена стойност и за въздействието му в света към момента. Съюзът трябва да се застъпи по-ефективно за връщане към многостранните споразумения за контрол над въоръженията, за спазване на Договора за неразпространение на ядреното оръжие и за поетия ангажимент за ядрено разоръжаване.

2.5. Основаният на правила многостранен ред е жизненоважен за защитата на всеобщите права на човека. ЕС трябва да направи всичко възможно, съвместно с всички свои единомислещи партньори по света, да го укрепи и при необходимост да го възстанови и обнови. Твърдата силова политика и „правото на най-силния“ са несъвместими с демокрацията и с принципите на правовата държава. Без свобода сигурността би била лишена от смисъл. Същевременно сигурността е и важна предпоставка за свободата.

2.6. Гражданската и превантивната политика в областта на сигурността не е в противоречие с военните отбранителни способности. Напротив, военните отбранителни способности трябва да се разглеждат като задължително условие за безопасността, както и — с оглед на тяхното възпиращо въздействие — като фактор за превенция.

2.7. Политическите и финансовите инвестиции в областта на сигурността и отбраната изискват солидна и сериозна оценка на а) системните и б) материалните предимства и недостатъци на Европейския съюз, както и на способността му i) да гарантира собствената си сигурност, ii) да изгради стабилност в съседните държави, iii) да осигури глобални търговски маршрути и достъп до стоки и материали от изключителна важност; и накрая, но не на последно място, iv) с помощта на своите държави членки да бъде надежден и явно ангажиран партньор в съюзите, които са от съществено значение за сигурността, и то не само на Европа.

2.8. Сигурността и свободата не могат да бъдат постигнати само чрез военни способности. Изисква се цялостен социален, икономически и екологичен подход, както и по-добро разузнаване и прогнозиране. Превантивната политика и разрешаването на конфликти чрез дипломатически и граждански средства трябва да бъдат приоритет, а използването на военна сила трябва да остане крайна мярка. Това обаче включва и наличието на надеждни военни способности и безспорна готовност за тяхното използване в случай на неизбежност. ЕС трябва да защитава по-решително своите интереси.

2.9. Крайната цел на световната система за сигурност е поддържането на справедлив мир, а най-добрият инструмент за постигането на тази цел е многостранното сътрудничество. Тя обаче е подложена на все по-голям натиск и ЕИСК подкрепя препоръките на Глобалния доклад за мира за 2022 г., като призовава за действия за укрепване на глобалната архитектура на мира ([1]).

2.10. Прилагането на мерки за укрепване на отбранителните способности и повишаване на сигурността изисква по-голяма междуинституционална съгласуваност, търсене на интеграция на отделни специализирани области и преди всичко силен ангажимент от страна на държавите членки.

2.11. В контекста на руското нашествие в Украйна и завръщането на войната в Европа и на твърдата силова политика се изискват ефективни способности за възпиране. Въпреки че ЕС никога не е преследвал политика на велика сила, сега, когато Русия и Китай поставят под въпрос международната система и сигурност, Съюзът трябва да се адаптира към нарастващата системна конкуренция между великите сили. Русия открито нарушава Устава на ООН, а Китай нарушава всеобщите права на човека, ясни примери за което са Синцзян и Хонконг.

2.12. САЩ, Канада и други демокрации на световно равнище са важни партньори в това, за което всички държави членки на Обединените нации официално и доброволно са поели ангажимент, а именно прилагането на правата на човека, известни още като „всеобщи права на човека“ — права, които никога и никъде не подлежат на дерогация.

2.13. ЕС следва да придобие по-добро разбиране за решаващото значение на трансатлантическото партньорство, т.е. отношенията между ЕС и САЩ, за НАТО и следователно за европейската сигурност. Въпреки че през последните години САЩ все повече пренасочват вниманието си към Азия и Тихоокеанския регион, агресията на Русия показва, че световният ред трябва да продължи да бъде гарантиран и защитаван, включително, ако е необходимо, в Европа.

2.14. НАТО е не просто стратегически партньор на ЕС — НАТО е гарант на военната отбрана на Европа и Европейският стълб на отбраната следва да бъде разработен с цел пълно взаимно допълване. Това изцяло се потвърждава от нападението на Русия над Украйна и международната система за сигурност. По-тясното европейско сътрудничество в областта на отбраната може да укрепи НАТО и да повиши способностите на Европа за действие, що се отнася до по-ефективен принос за собствената ѝ сигурност и за стабилността в региона.

2.15. Въпреки че ЕС като общност и НАТО като алианс не се припокриват, броят на пресечните точки между тях — не само по отношение на ценностите и целите — значително нараства. С присъединяването на Финландия и Швеция към НАТО и в двете организации ще членуват по 23 държави. Европейците могат и трябва да донесат по-голяма добавена стойност на Алианса чрез мерки, които укрепват собствената им способност за стратегически действия. В крайна сметка ЕС трябва да поеме повече отговорност за своята сигурност и да създаде Европейски съюз за отбрана, който да служи като европейски стълб на НАТО, като изцяло зачита неутралността на някои от своите държави членки.

2.16. Твърде много години наред прекалено много държави членки пренебрегват отбранителните си способности. Поради понякога недостатъчните, но най-вече неефективните разходи за отбрана се стигна до крайно недостатъчно оборудване, неподготвеност и липса на оперативна съвместимост на въоръжените сили в много държави — членки на ЕС. По този начин, в случай че тези държави — членки на ЕС, са и членки на НАТО, те пренебрегват задълженията си към Алианса.

2.17. Отбранителните способности на Европа зависят не само от размера на отпуснатия бюджет, а преди всичко от ефективното му използване. Понастоящем различните оръжейни системи в ЕС водят до припокривания, високи разходи и неефективност. Държавите — членки на ЕС, трябва да координират по-добре развитието на националните си способности и

([1]) *Common Security — For our shared future* („Обща сигурност — за нашето общо бъдеще“), Стокхолм, 2022 г.

планирането в областта на отбраната и да предприемат в много по-голяма степен съвместно възлагане на обществени поръчки. В областта на обществените поръчки следва да се приемат съгласувани на равнището на ЕС и на национално равнище политики, за да се постигнат икономиите от мащаба, необходими за намаляване на разходите, и за да могат да се генерират достатъчно дейности, за да се гарантира съществуването на нововъзникващите предприятия ([2]). Настоящите практики на европейския пазар в областта на отбраната отразяват високата цена на „отказа от Европа“.

2.18. Въпреки постоянното структурирано сътрудничество (ПСС), координирания годишен преглед на отбраната (КГПО) и Европейския фонд за отбрана (ЕФО) ЕС постигна твърде малък напредък в разработването на ефективни общи структури, които биха му дали възможност да гарантира собствената си сигурност. Важно в това отношение е изявлението от Версай от март 2022 г., основано на решението на държавните и правителствените ръководители от декември 2021 г., което гласи, че „Европейският съюз ще поеме по-голяма отговорност за собствената си сигурност, а в областта на отбраната ще следва стратегически курс на действие и ще увеличи капацитета си за самостоятелни действия“.

2.19. Капацитетът на ЕС за действие в областта на външната политика и политиката на сигурност ще бъде укрепен, ако в Съвета в областта на външната политика решенията престанат да се вземат чрез единодушие (способността на всяка отделна държава членка да блокира всички останали). Като междинен вариант може да се обмисли временна пробна фаза на гласуване с квалифицирано мнозинство или свръхквалифицирано мнозинство (т.е. по-високи прагове за квалифицираното мнозинство). Не институционалната рамка обаче е тази, която най-вече възпрепятства съгласуваните съвместни действия от страна на държавите членки. По-скоро държавите членки заобикалят съществуващата институционална рамка, не използват нейния потенциал и не си позволяват да бъдат интегрирани в нея.

2.20. Като гарант на сигурността Европа може да се нуждае от ново послание и конкретни мерки, подкрепяни от гражданското общество и гражданската ангажираност и целящи укрепване на европейската идентичност и солидарност, без да рискува да замени национализма с европейски шовинизъм. Участието на обществеността следва да се осъществява по открит, прозрачен и приобщаващ начин.

3. **Положителни аспекти на Стратегическия компас**

3.1. Добре е формулирана целта на Стратегическия компас за постигане на по-голяма сигурност чрез изграждане на капацитет („да действаме“), по-добра подготвеност („да защитаваме“), целенасочени инвестиции („да инвестираме“) и засилено сътрудничество („да си партнираме“), както и укрепване на партньорствата и съюзите.

3.2. Чрез Стратегическия компас следва да се укрепи решимостта на Европа да отстоява принципите на Устава на ООН, да възстанови мира и да защитава свободата в Европа.

3.3. В Стратегическия компас Китай се определя като „системен съперник“ от гледна точка на сигурността, за което свидетелстват тежките нарушения на всеобщите права на човека, постоянните заплахи към Тайван и подкрепата му за руския агресор. В Стратегическия компас се подчертава, че Китай и Русия оспорват международния ред. Те разширяват своя ядрен арсенал и разработват нови оръжейни системи.

3.4. В Стратегическия компас също така се подчертава опасното уронване на архитектурата за контрол над въоръженията и неблагоприятното въздействие на тази „нормативна празнота“ върху сигурността на ЕС.

3.5. ЕС има законни интереси във всички региони на света. Въпреки че Стратегическият компас не обхваща систематично всички тези елементи, в него основателно се посочва, че бездействието на ЕС приканва други сили да запълнят образувалия се вакуум, какъвто по-специално се наблюдава в Западните Балкани.

3.6. В Стратегическия компас се посочва, че е необходимо ЕС да действа значително по-решително и че тази необходимост е все по-неотложна, а държавите членки трябва да могат да разчитат на взаимна подкрепа. Във връзка с това се подчертава значението на член 42, параграф 7 от ДЕС. ЕС следва да изясни съгласуваността на това съдържащо се в първичното право правно основание със задължението за предоставяне на съдействие съгласно член 5 от Северноатлантическия договор.

([2]) *„Пътна карта относно критичните технологии за сигурността и отбраната“* (COM (2022) 61 final), параграф 4, точка 9.

3.7. Повишените подготвеност и оперативна съвместимост са определени в Стратегическия компас като приоритети, които трябва да бъдат в съответствие със стандартите на НАТО. В Стратегическия компас ЕС е представен като водеща сила по пътя за по-добра европейска отбрана, като се посочва, че Съюзът ще преодолее слабостите на критичните способности, ще укрепи издръжливостта на европейските общества и ще изгради стабилност в съседните си държави. Първата стъпка в тази посока е създаването на капацитет за бързо разгръщане, състоящ се от 5 000 военни, който следва да бъде напълно оперативен до 2025 г. ЕИСК посочва, че е крайно време да бъдат постигнати резултати, тъй като ЕС си е поставил по-амбициозни цели в това отношение още преди повече от две десетилетия, които все още не са изпълнени.

3.8. Въпреки че в Стратегическия компас не се споменава въвеждането на гласуване с квалифицирано мнозинство във външната политика, в него се призовава за конструктивно гласуване „въздържал се“, така че желаещите държави членки да могат да постигнат напредък. В този контекст би могъл да се използва в по-голяма степен член 44 от ДЕС, за да се даде възможност за сътрудничество между желаещите държави членки, които разполагат със съответните способности в областта на общата политика за сигурност и отбрана (ОПСО), чрез делегация на Съвета.

3.9. Стратегическият компас има за цел да съчетае по конструктивен начин гражданските и военните мисии и операции в рамките на ОПСО. Значението на гражданските мисии в рамките на ОПСО се подчертава в контекста на невоенните ответни действия. В Стратегическия компас е заложена целта за по-тясно сътрудничество между ОПСО и заинтересованите страни от ЕС в областта на правосъдието и вътрешните работи.

3.10. ЕИСК приветства факта, че в Стратегическия компас се възприема ориентиран към действия подход и се посочват конкретни предложения и стъпки, целеви дати и етапни цели, които Съветът на ЕС и Европейският съвет следва редовно да преразглеждат.

3.11. Освен това в Стратегическия компас се подчертават важни мерки за по-добро въвеждане на концепцията за „равенство между половете, мир и сигурност“ и ефективност по отношение на климата в мисиите и операциите в рамките на ОПСО. По-специално, до 2023 г. ЕС ще укрепи своята мрежа от съветници по всеобщите права на човека и равенството между половете в своите мисии и операции в рамките на ОПСО, а чрез изпълнението на пътната карта на ЕС в областта на изменението на климата и отбраната военният сектор ще поеме към неутралност по отношение на климата.

4. **Критични коментари относно Компаса**

4.1. Стратегическият компас е много амбициозен документ, в който са изложени над 80 конкретни действия, които трябва да бъдат предприети до 2025 г. В това отношение е необходима силна политическа воля от страна на държавите членки, в противен случай документът рискува да бъде по-скоро отражение на един ЕС, който не разполага с компетентност в областта на външната политика и отбраната.

4.2. Стратегическият компас се характеризира с тясно понятие за сигурност, а сигурността обхваща повече от отбраната. По-активните превенция и прогнозиране са от решаващо значение за избягването на военни конфликти. В центъра на Стратегическия компас е съставянето на каталог с конкретни проекти и действия, което ЕИСК приветства. В него обаче не се посочват конкретни географски райони и не се определя в достатъчна степен къде ЕС желае да изгради стабилност и сигурност в съответствие със своите ценности и цели, включително извън своята територия, например в своето непосредствено съседство. Стратегическият компас трябва да бъде разширен, така че да се превърне във всеобхватна стратегия, включваща участието на гражданското общество.

4.3. В Стратегическия компас се обрисува по-скоро положителна картина на съгласуваността на политиката на ЕС за сигурност и отбрана и на неговите потенциални способности, например когато се посочва, че силата на ЕС в предотвратяването на външни конфликти и кризи и справянето с тях се дължи на способността му да използва както военни, така и граждански средства. В Компаса не се посочват конкретни примери къде това би било успешно. Нереалистичният анализ обаче не може да послужи за солидна основа на стратегията за сигурност. Самооценката на ЕС като последователен лидер в многостранните решения и изричното му самоизтъкване в Стратегическия компас, например че е поел отговорността си за глобалната сигурност, говори за неспособността му за извършване на честна равносметка.

4.4. ЕС може и да е инвестирал много политически и финансови ресурси в многостранното сътрудничество, но най-малкото допреди нападението на Русия държавите членки преследваха координираните цели в европейската външна политика само когато те пряко съответстваха на техните собствени национални интереси. Тази основополагаща липса на стратегическо прогнозиране може да бъде илюстрирана с различни примери, някои от които включват: процеса на разширяване в Западните Балкани, реакциите на европейците на войната в Либия, зависимостта в областта на енергийните доставки, доставките на суровини и друг вид доставки, представителството на Европа в ООН и различните равнища на инвестиции в националния военен капацитет спрямо БВП.

4.5. В Стратегическия компас се признава значението на НАТО за европейската сигурност, но това не е достатъчно. В Стратегическия компас се говори за стратегическо партньорство с НАТО, взаимно допълване и автономност при вземането на решения. Още само няколко държави членки обаче остават неутрални, т.е. извън НАТО, а Алиансът е нещо повече от стратегически партньор за Европа. НАТО е и ще бъде единственият реален гарант на сигурността на Европа за непредвидим период от време. ЕС обаче може да помогне на европейците да организират по-добре своя принос за европейската сигурност, като обедини техните отбранителни способности и се откаже от некоординирани национални политики в полза на общ европейски подход. Въпреки многото добри подходи в Стратегическия компас досега нито една от двете организации — ЕС или НАТО, не е използвала напълно потенциала на сътрудничеството помежду им.

4.6. Необходимо е ясно определение за концепцията за европейска стратегическа автономност, когато тя се прилага в областта на сигурността и отбраната, както се прави в Стратегическия компас. Стратегическа автономност не означава ЕС да действа самостоятелно, а да се превърне в по-добър партньор, способен да действа, когато е необходимо, дори в случаите, в които не може да му се окаже подкрепа. Както ЕИСК подчерта в неотдавнашното си становище относно трансатлантическите отношения, това не трябва да означава равна отдалеченост по отношение на останалите световни сили. САЩ понастоящем остават най-важният съюзник и партньор на Европа. Въпреки това ЕС следва да се стреми към намаляване на стратегическите зависимости, включително в секторите на сигурността и отбраната, както се посочва в становището на ЕИСК относно *„Пътна карта относно технологиите за сигурността и отбраната“* ([3]).

4.7. Едностранните зависимости на Европа трябва да бъдат намалени, и то не само в областта на отбраната. Това е от решаващо значение за европейската сигурност. ЕИСК обаче счита, че взаимозависимостите, особено между единомислещи партньори, са не само полезни, но и са крайно необходимо условие за един основан на правила многостранен ред.

4.8. Що се отнася до бъдещите военни способности на ЕС, силите за бързо реагиране, обявени в Стратегическия компас, са в съответствие с концепциите за по-малки въоръжени сили, които подлежат на бързо разполагане в рамките на международно координирани мисии. Тези усилия обаче не могат да се разглеждат независимо от действителния принос на Европа към собствената ѝ сигурност в рамките на НАТО. Европейските усилия трябва да подкрепят ефективността на европейския стълб на НАТО. Понастоящем не е ясно как държавите, които членуват както в ЕС, така и в НАТО, могат да разпределят достатъчно ресурси както за силите за бързо реагиране на НАТО, така и за силите за бързо реагиране на ЕС, в случай че тези ресурси трябва да бъдат активизирани едновременно. Освен това някои от представените мерки по отношение на подлежащи на бързо разполагане войски не отговарят на решения, взети преди десетилетия (Хелзинки, 1999 г.).

4.9. В Стратегическия компас не се отчита ролята, която гражданското общество в Европа може и трябва да играе за постигането на по-голяма издръжливост спрямо системните действия, извършвани от враждебни сили с цел подкопаване на сближаването и солидарността в рамките на държавите — членки на ЕС, и между тях.

4.10. Повишаването на ролята на ЕС като демократичен гарант на сигурността, зачитащ принципите на правовата държава, изисква не само (по-)силни институции на ЕС и повече прогнозиране от страна на държавите членки, но и обширни трансгранични обществени съюзи, които са немислими без силно и жизнено общоевропейско организирано гражданско общество и изцяло ангажирани европейски социални партньори.

4.11. Враждебните атаки включват не само военни операции, но и дезинформация, кибератаки, икономическо изнудване и др. В Стратегическия компас се говори за разработването на инструментариум срещу хибридни заплахи с цел координиран отговор на хибридни заплахи и инструментариум срещу чуждестранното манипулиране на информация и намеса, както и за укрепването на инструментариума за кибердипломация. Необходимо е обаче този ключов аспект да се доразвие в Стратегическия компас. ЕС спешно се нуждае от междуинституционален подход за противодействие на подобни атаки и намеса, който трябва да включва представители на гражданското общество, за да се положат основите за ефективна солидарност, сътрудничество и издръжливост сред гражданите на ЕС, особено на местно равнище, където въздействието на такива атаки се усеща най-непосредствено.

4.12. Сигурността на Европа е застрашена не само от военни нападения в традиционния смисъл на думата. Кибератаките и саботажът срещу частни дружества, публични институции и критична инфраструктура също следва да се разглеждат като хибридни войнствени атаки, които могат да причинят опустошителни щети. Този аспект не е отчетен в достатъчна степен в Стратегическия компас, особено що се отнася до ефективни защитни и ответни мерки.

([3]) Становище на Европейския икономически и социален комитет относно пътната карта относно критичните технологии за сигурността и отбраната (COM (2022) 61 final) (ОВ C 443, 22.11.2022 г., стр. 112).

5. **Прекалибриране на Компаса**

5.1. ЕИСК е напълно съгласен, че ЕС трябва да вземе под внимание наличието на все по-агресивни ревизионистки сили, които нарушават Устава на ООН. Основаният на правила многостранен ред може да бъде възстановен, ако либералните демокрации се придържат към своите принципи, подкрепят тези принципи с дипломатически, граждански и военни способности и не се поддават на изкушенията, натиска и заплахите на авторитарни сили.

5.2. Европейската политика трябва да служи на целта за предотвратяване на въоръжени конфликти, като същевременно трябва да отчита факта, че мирът в света е много по-малко, отколкото ни изглеждаше след края на Студената война. Поради тази причина европейското общество се нуждае от политически консенсус по въпроса как ефективно да изгради своята защита срещу потенциални агресори, и преди всичко капацитета си за гражданска защита. От решаващо значение са по-ангажираният обществен дебат и по-активното участие на гражданското общество.

5.3. Трансатлантическото партньорство изисква много повече политически инвестиции. Въпреки че излиза извън рамките на НАТО, то е основен стълб на Алианса. Европейците трябва да положат повече усилия за поддържане и задълбочаване на отношенията между ЕС и САЩ. От първостепенно значение е стабилното партньорство със САЩ както по отношение на търговските отношения, така и по отношение на сигурността.

5.4. Постигането на свят без ядрени оръжия е европейска цел. Докато това не стане, гаранцията на САЩ за ядрена безопасност за Европа, ядреното възпиране на НАТО и силите за ядрено възпиране на Франция остават абсолютно необходими за европейската сигурност.

5.5. Европейските партньори трябва спешно да се съсредоточат върху повишаването на ефективността на разходите си за въоръжение. Това може да бъде постигнато, наред с другото, чрез много по-голяма оперативна съвместимост на техните национални конвенционални военни системи. Държавите членки трябва да преодолеят настоящите трудности и недоразумения относно своите инвестиции в спешно необходими краткосрочни отбранителни способности, а в средносрочен и дългосрочен план — да намерят общ подход за укрепване на своите отбранителни системи чрез съвместно възлагане на обществени поръчки и съвместни проекти за сътрудничество. Съвместните европейски проекти не бива да изключват близките съюзници и партньори, но техният достъп до европейския пазар в областта на отбраната трябва да е строго основан на реципрочност.

5.6. Делът на разходите за отбрана в БВП е важен, тъй като беше договорен между западните съюзници, а договорните задължения трябва да се спазват (*pacta sunt servanda*). Що се отнася до ефективните способности, по-важно е те да бъдат точно определени и да бъдат своевременно постигнати. От второстепенно значение е дали за това се изискват точно 2 %, или евентуално повече процента от БВП. Важното е, че потенциалният агресор ще счете цената на нападението за твърде висока. ЕС трябва да надгражда върху своите инструменти и институции, като например ПСС, КГПО, ЕФО и Европейския механизъм за подкрепа на мира, за да повиши ефективността на разходите за отбрана на държавите членки.

5.7. Обществените поръчки в областта на отбраната и структурите на европейската отбранителна промишленост са от решаващо значение за европейската сигурност. Те не се подчиняват само на пазарните правила. Въпреки това европейската сигурност не бива да бъде подкопавана от скъпоструващи и неефективни компромиси. Съвместните проекти следва да се определят от способността на конкурентоспособната и иновативна промишленост да постига резултати, а не от националните квоти в проектите за сътрудничество.

5.8. В Компаса са обхванати много важни аспекти на сигурността, но не се говори достатъчно за разузнаването. ЕС следва да го актуализира, като включи ясен анализ на европейските разузнавателни способности и конкретни предложения за тяхното подобряване.

5.9. Националните сили за отбрана трябва да бъдат рационализирани, т.е. да се създадат ефективни съвместни командни структури, които в крайна сметка да послужат за основа на съвместни европейски въоръжени сили. Трябва да се активизира дейността на Военния секретариат на Европейския съюз и Европейската агенция по отбрана.

6. **Принос на гражданското общество за сигурността и отбраната на Европа**

6.1. Стратегическият компас бележи важна стъпка напред. Той следва да бъде разширен, така че да включва европейска външнополитическа стратегия, характеризираща се с по-широка концепция за сигурността, която също така е в съответствие с целите на ООН за устойчиво развитие и включва активно участие на гражданското общество.

6.2. Засилването на разузнаването, превенцията и прогнозирането е от решаващо значение за избягването на военни конфликти. Много държави — членки на ЕС, трябва да инвестират повече в отбранителните си способности — нещо, което повечето от тях са започнали да правят. Това трябва да бъде дългосрочен ангажимент и се нуждае от подкрепата на гражданското общество. Европейският стълб на НАТО трябва да гарантира възпиране на военните действия, но ЕС трябва да увеличи способността си, включително чрез собствени военни средства, да допринася с конкретни превантивни мерки за мира и стабилността в региона.

6.3. Както се предлага в Компаса, ЕС следва да подкрепя държавите членки в подобряването на тяхното сътрудничество, за да се намали неефективната разпокъсаност и скъпоструващото дублиране на отбранителните им способности; докато обаче не разполага с реална компетентност в областта на отбраната, ЕС следва да продължи да инвестира ограничените си ресурси предимно в граждански политики и механизми, за да се даде възможност за предотвратяването на конфликти. Именно в тази област гражданското общество може да постигне реална промяна чрез своите социални и икономически мрежи и големия си потенциал за публична и културна дипломация.

6.4. Свободното и жизнено гражданско общество може да бъде автоматичен стабилизатор по време на криза, засягаща европейската сигурност. Например то действително се прояви като такъв стабилизатор по отношение на руската агресия — милиони граждани на ЕС в много държави членки, особено в съседните на Украйна държави — членки на ЕС, приемат и помагат на украински бежанци с изключителна готовност да окажат подкрепа. Освен това всеобхватният подход към сигурността трябва да включва европейска подготвеност за действие при извънредни ситуации и постоянна подкрепа за организациите на гражданското общество.

6.5. ЕИСК подчертава значението на социалната справедливост, икономическите перспективи и екологичната устойчивост за сигурността. Социалният мир е важна предпоставка за това да няма насилие. Ограничаването на глобалното затопляне и управлението на последиците от него са от ключово значение за поддържането на социалния ред и мира в света.

6.6. ЕИСК предлага да се организират публични форуми за стратегически дебати с цел гражданското общество да може да допринесе за развитието на една Европа, която да защитава и укрепва своята издръжливост на враждебни атаки, които имат деморализиращ ефект и подкопават политическата стабилност в рамките на държавите членки и между тях. „В борбата на световните сили за преимущество от решаващо значение са не военната или икономическата сила, а основополагащите характеристики на едно общество“ ([4]).

6.7. ЕИСК, неговата секция „Външни отношения“ (REX) и, с оглед на отбранителната промишленост, Консултативната комисия по индустриални промени (CCMI) ([5]) могат да играят ключова роля в диалога между политическото равнище и обществото по въпросите на сигурността в Европа и света. ЕИСК ще продължи да призовава за редовно актуализиране на Стратегическия компас и да извършва задълбочена оценка на свързаните с него нови инициативи, като например пакета за отбраната.

6.8. Руската агресия и системното съперничество с Китай подчертават, че ЕС не може да отлага адаптирането към геополитическите реалности. В либералните демокрации това може да бъде постигнато само в тясно сътрудничество с гражданското общество и посредством неговата политическа подкрепа.

Брюксел, 24 януари 2023 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG

([4]) Mazarr, M. J.: *What Makes a Power Great. The Real Drivers of Rise and Fall* („Какво превръща една сила във велика сила — Истинските двигатели на възхода и падението“), сп. *Foreign Affairs*, юли/август 2022 г., стр. 52.

([5]) https://www.eesc.europa.eu/bg/sections-other-bodies/sections-commission/consultative-commission-industrial-change-ccmi.